

SIUNAUSKAPPELEITA PIRKANMAALLA

**Artikkeli perustuu Marja Laineen taidehistorian
pro gradu -tutkielmaan**

SIUNAUSKAPPELI ARKKITEHTUURINA JA TILAKOKEMUKSENA

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201103081871>

Artikkeliin liittyvä diaesitys

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26649/KUVAT_Wikipedia.pdf?sequence=17

Jyväskylän yliopisto
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Taidehistoria
Maaliskuu 2011

SISÄLLYS

1. SIUNAUSKAPPELEITA PIRKANMAALLA	1
1.1 Kirkosta erillisten hautausmaiden yleistyminen Suomessa	1
1.2 Virtain seurakunnan siunauskappelit	2
1.3 Ylöjärven seurakunnan siunauskappelit	4
1.4 Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän siunauskappelit	5
1.5 Akaan seurakunnan siunauskappelit	8
KUVALUETTELO	10
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	12

1. SIUNAUSKAPPELEITA PIRKANMAALLA

Artikkelissa tarkastellaan neljän pirkanmaalaisen evankelis-luterilaisen seurakunnan siunauskappeliarkkitehtuuria. Aluksi luodaan katsaus suomalaiseen hautausmaiden historiaan 1600-luvulta lähtien.

1.1 Kirkosta erillisten hautausmaiden yleistyminen Suomessa

Luterilainen kirkko ryhtyi painottamaan siunattuun kirkkomaahan hautaamisen välttämättömyyttä 1600-luvulta lähtien. Vuoden 1686 kirkkolaki teki sen pakolliseksi. Vuonna 1783 kiellettiin kuninkaan käskystä uusien hautojen tekeminen kirkkoon, mutta jo olemassa olevia käytettiin entiseen tapaan. Kirkkoon hautaamisen kielsi lopullisesti, terveydellisistä ja hygieenisistä syistä, keisari Aleksanteri I vuonna 1822. Tästä seurasi se, että kaukana kirkosta tai virallisista hautausmaista sijaitsevassa kylässä saatettiin tehdä ensin väliaikainen hautaus ja virallinen hautaus kirkkomaahan vasta myöhemmin, kun ruumis saatiin kuljetettua kirkolle, ja maa oli sulanut roudasta. Väliaikainen hautaus kiellettiin terveydenhoitoasetuksella vuonna 1879, mutta se loppui syrjäseuduilla vasta toisen maailmansodan jälkeen, kun kunnallinen tieverkosto helpotti vainajien kuljetusta hautausmaalle.¹

1800-luvun loppupuolella kirkosta erilliset hautausmaat yleistyivät Suomessa vanhojen hautausmaiden tullessa täyteen ja niiden laajentumisen tullessa mahdottomaksi. Uudet hautausmaat perustettiin terveydellisistä syistä asutuksen ulkopuolelle. Ensimmäisiä erillisiä hautausmaita rakennettiin Oulussa, Vaasassa, Tampereella ja Porvoossa.² Aluksi uusilla hautausmailla siunaus tapahtui taivasalla, hautapaikalla. Vainaja saatettiin myös viedä etukäteen hautausmaalle esille sitä varten erikseen rakennettuun hakomajaan³. Hautausmaille rakennetut siunauskappelit tekivät hautaan siunaamisen mahdolliseksi suojaisissa tiloissa.

Pirkanmaan maakunnan alueet ovat historiallisesti kuuluneet Hämeeseen ja Satakuntaan, mikä näkyy myös rakennusperinteessä. Pohjoisosien rakennuksissa on nähtävissä lisäksi pohjalaisia vaikutteita. Rakennettua ympäristöä leimaa nuori kaupunkikulttuuri ja toisaalta pitkään jatkunut

¹ Gardberg 2003, 33-35.

² Gardberg 2003, 64-67.

³ Helin 1992, 109.

maanviljely. Maakunnan maisemaa luonnehtivat metsät, suuret järvet ja joet, kulttuurimaisemaa keskiaikaiset kivikirkot, vanha kyläasutus ja kartanokulttuuri. Luonnonvarat tarjosivat edellytykset mittavalle teollisuudelle erityisesti Tampereen seudulla.⁴ Pirkanmaalle rakennettiin siunauskappeleita jo 1800-luvun lopulla. Nykyiseen Sastamalan seurakuntaan Tyrvälle oli rakennettu siunauskappeli vuonna 1890, mutta se on purettu⁵. Vanhin Pirkanmaalla toiminnassa oleva, alun perin siunauskappeliksi rakennettu ja vihitty rakennus lienee Hämeenkyrön vuonna 1895 rakennettu kappeli. Pirkanmaan maakunnassa on tällä hetkellä (vuonna 2011) ainakin 19 siunauskappelia, jotka ovat toiminnassa ja pysyneet käyttötarkoitukseltaan samoina tiloina.⁶

1.2 Virtain seurakunnan siunauskappelit

Virtain seurakunta kuuluu Parkanon rovastikuntaan ja Lapuan hiippakuntaan⁷. Virtain kirkon välittömässä läheisyydessä sijaitsevaa vanhaa hautausmaata laajennettiin ja kunnostettiin perusteellisesti 1860-luvun alussa, mutta uuden hautausmaan suunnitteluun oli pakko ryhtyä 1890-luvulla. Kirkonkokous päätti syksyllä 1897 uuden hautausmaan perustamisesta. Arkkitehti Lundénin piirustusten mukaan rakennettiin vuosina 1901-1902 hautausmaa aitoineen, käytävineen ja rautaportteineen. Vanhan hautausmaan käyttöä jatkettiin sukuhautauksia varten.⁸

Samaan aikaan uuden hautausmaan rakentamisen kanssa alettiin syksyllä 1901 rakentaa siunauskappelia, joka valmistui adventiksi 1902. Kappelin piirustukset oli laatinut arkkitehti Usko Nyström (1861-1925), joka lahjoitti kappelin piirustukset muistoksi synnyinseurakunnalleen.⁹ Usko Nyström aloitti arkkitehtiuransa uusrokoon ja kansainvälisen art nouveaun merkeissä¹⁰.

Virtain uuden hautausmaan hirsirakenteinen siunauskappeli edustaa kansallisromanttista tyyliä. Kansallisromantiikka ilmeni 1890-luvulla erityisen kansallisen arkkitehtuurityylin, ”puutyilin” luomisessa. Myöhemmin, vuosisadan vaihteen molemmin puolin pyrkimys muuttui kansallisen

⁴ *Pirkanmaa*. Museovirasto: http://www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/maakunnat/fi_FI/Pirkanmaa/. Viitattu 19.10.2010.

⁵ *Rakennukset*. Sastamalan seurakunta: <http://www.sastamalanseurakunta.fi/seurakunta.htm>. Viitattu 19.10.2010.

⁶ Laine 2011, 124-125. TAIKU.

⁷ *Rovastikunnat ja seurakunnat*. Lapuan hiippakunta: <http://www.lapuanhiippakunta.fi/index.php?p=rovastikunnat>. Viitattu 19.10.2010.

⁸ Hokkanen 1979, 232.

⁹ Murtomäki 2002,29.

¹⁰ *Usko Nyström*. <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3857>. Viitattu 18.10.2010.

erikoislaadun korostamiseksi ja kansallisen erikoislaadun hakemiseksi¹¹. Suomalaiset arkkitehdit hakivat tyyllille ominaisia koristeaiheita esimerkiksi Vienan Karjalasta olevista rakennuksista¹².

Virtain uuden hautausmaan siunauskappelin päätyjen ajan kiertoa ilmaisevat karvileikkaukset ja päätylautojen lovileikkaukset ovat kestäneet vuosien saatossa, vaikka kappelia on kunnostettukin. Hirsirakenteinen kappeli oli alkujaan maalaamaton. Rakennus katettiin aluksi päreillä ja sen torni pellillä¹³. Kappelin länsipäädystä on kuusi ikkunaa, joissa on lasimaalauksia. Ikkunoiden muoto ja puitejako noudattavat kansallisromanttista tyyliä. Näiden ikkunoiden alaosassa, kummallakin sivulla on vielä kaksi pientä ikkunaa. Kappelin sisäänkäyntejä edeltävät eteinen ja matala portaikko. Kappelin pohjapiirros on ristin muotoinen. Jokaisessa päädystä, kuten myös tornissa, on valurautainen risti.

Hautausmaata ja kappelia on vuosikymmenten kuluessa kunnostettu ajan vaatimusten mukaan. Kappelin peruskorjaus tehtiin vuonna 1951 rakennusmestari Eino Jalavan toimesta arkkitehti Mikael Nordenswanin piirustusten perusteella.. Arkkitehti Seppo Rihlaman suunnittelema uudistuskorjaus valmistui vuonna 1978.¹⁴ Tällöin esimerkiksi kappelin alkuperäinen valaistus muuttui. Kuparikaton kappeli sai vuonna 1998.

Virtain Killinkosken tehdasyhdyskunta on syntynyt 1800-luvun lopulla. Kylän nimi muuttui 1900-luvun alussa Toisveden kylästä Killinkoskeksi. Vuonna 1921 oli perustettu Killinkosken Rukoushuoneyhdistys ry., jonka tavoitteena oli kirkon ja hautausmaan saaminen kylään. Paikkakunnalla toimineet teollisuusyhtiöt olivat aktiivisesti mukana Killinkosken Rukoushuoneyhdistyksessä. Arkkitehti Josef Stenbäckin (1854-1929) suunnittelema puukirkko rakennettiin vuosina 1925-1926. Killinkosken hautausmaa vihittiin käyttöön vuonna 1937. Hautausmaalle saatiin talkoovoimin kerätyin varoin ja materiaalein rakennettua siunauskappeli vuonna 1949. Killinkosken seurakunta ja kirkko olivat yksityisessä omistuksessa vuoteen 1977 saakka, jolloin Killinkosken Rukoushuoneyhdistys lahjoitti ne Virtain seurakunnalle.¹⁵

¹¹ Wäre 1989, 121.

¹² Kivinen 1982, 153.

¹³ Hokkanen 1979, 232.

¹⁴ Virtain siunauskappelin muutostyö 1978.VSA.

¹⁵ *Killinkosken historiaa*. Killinkosken kyläyhdistys: <http://www.killinkoski.fi/historia.html>. Viitattu 18.10.2010.

Killinkosken hautausmaa sijaitsee erillään Killinkosken kirkosta, ja hautausmaa-alueen erottavat tiestä kuusiaita ja rautaportit. Killinkosken siunauskappeli on lautarakenteinen, pohjakaavaltaan suorakulmion muotoinen. Myös kappelin pyöröholvattu sisätila on lautarakenteinen. Kappelin alla on sijainnut myös vainajien säilytystila. Kappelin kapeat, pystymalliset, tasaharjaiset ikkunat sijaitsevat kappelisalin kummallakin sivulla. Katafalkin yläpuolella on kaareva ikkuna, johon on maalattu ristikuvio ja sen yläpuolella pyöreä ikkuna, joka sijaitsee myös sisääntulopäädystä. Sisääntulokatoksen kummallakin puolella on kaksi kaarevaa ikkunaa ja sisääntulopäädyn harjalla on puurakenteinen risti.

1.3 Ylöjärven seurakunnan siunauskappelit

Ylöjärven seurakunta kuuluu Tampereen hiippakuntaan ja Hämeenkyrön rovastikuntaan¹⁶. Kurun kappeliseurakunta on vuodesta 2009 ollut osa Ylöjärven seurakuntaa. Länsi-Teisko siirrettiin Teiskosta Kuruun vuoden 1954 alussa. Länsi-Teiskon hautausmaa perustettiin vuonna 1924 ja samana vuonna sinne rakennettiin siunauskappeli.¹⁷

Kurun kirkon tilikirjoissa ei Kurun kirkkoa enää vuoden 1776 jälkeen mainita hautapaikkana. Tuolloin todennäköisesti otettiin kirkkopihan eteläinen puoli hautapaikaksi. Tämän alueen käydessä ahtaaksi, hyväksyi senaatti vuonna 1851 ”Punainen multa” -nimisen alueen uudeksi hautausmaa-alueeksi. Alueelle rakennettiin myös paari- ja leikkaushuone, joka valmistui vuonna 1858. Kun Punaisen mullan aluekin kävi ahtaaksi, alettiin vuosisadan vaihteessa suunnitella hautausmaan perustamista Tammikankaan alueelle. Seurakunnan varoilla alettiin samaan aikaan rakentaa puuseppä Kalle Niemisen piirustusten pohjalta hautausmaan kappelia, jonka pohjakerrokseen tehtiin kiviseinäinen kellari. Rakennus maalattiin vaaleanruskeaksi ja ikkunalaudat tummanruskeaksi. Hautausmaa ympäröitiin puuaidalla. Hautausmaa ja kappeli vihittiin käyttöön vuonna 1904.¹⁸

Tammikankaan kappeli on pohjapiirustukseltaan ristin muotoinen. Siunauskappelin ikkunat ovat 8-ruutuiset, pystymalliset ja päätyvät kolmioharjaan. Kappelin jokaisen ristimäisen ulokkeen

¹⁶ *Hallinto*. Tampereen hiippakunta: <http://www.tampereenhiippakunta.fi/>. Viitattu 19.10.2010.

¹⁷ *Kirkot*. Ylöjärven kaupunki: <http://www.ylojarvi.fi/matkailu/kirkot/>. Viitattu 19.10.2010.

¹⁸ *Kurun kirkon vaiheilta 1781-1981*, 52-53.

yläharjassa on puinen risti, lisäksi kappelin katon keskiosassa on puuristi. Kappelin molemmin puolin oleviin sisäänkäynteihin ovat kuuluneet myös aukaistavat portit.¹⁹

Kappelin viimeinen peruskorjaus on tehty vuonna 1999, ja hautausmaa-alueelle rakennettu myös kellotapuli. Kivipilarien väliin rakennettu valkoinen puuaita on uusittu viimeksi vuonna 2001.²⁰ Vuonna 2010 kappeli on ulkoväriykseltään valkoinen, listaosat on maalattu harmaaksi.

1.4 Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän siunauskappelit

Tampereen evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä kuuluu Tampereen hiippakuntaan ja -tuomiorovastikuntaan. Seurakuntayhtymään kuuluva Tampereen Kalevankankaan hautausmaa vihittiin käyttöön 25.7.1880. Sitä oli edeltänyt kuningas Kustaa III:n vuonna 1779 määräämällä asetuksella perustettu Tampereen ensimmäinen hautausmaa, joka oli laajennuksienkin jälkeen tullut täyteen.²¹ Vuonna 1911 sai kirkkovaltuusto aloitteen siunauskappelin suunnittelukilpailusta. Määrääjassa jätetystä 28 kilpailutyöstä valitsi palkintolautakunta ensimmäisen palkinnon saajaksi arkkitehtien Waino Gustaf Palmqvist (1882-1964) ja Einar Sjöström (1882-1923) ehdotuksen *Integer vitae*.

Kalevankankaan kappeli vihittiin käyttöön 31.1.1914. Kappeli edustaa muotokieleltään yksinkertaistettua klassismia ja ornamentikaltaan myöhäistä jugendia. Kappelin alkuperäisen kalustuksen muodostivat kuorin katafalkin ja hiekkalaatikon lisäksi kahdeksan sivuseinustoille sijoitettua penkkiä, 24 tuolia ja kaksi vaatetelinettä. Ajan tavan mukaan rakennus olikin suunniteltu nimenomaan seisovaa saattoväkeä varten. Kappeliin rakennettiin myös ruumiskellari ja kuorin yläpuolella sijaitsevalle parvelle teetettiin urkuharmoni. Kalevankankaan kappelin urakoinnista vastasi rakennusmestari Vihtori Heikkilä ja kappelia hallitsevan rautabetonikupolin rakenteet suunnitteli ja valvoi insinööri Otto Weyerstall Helsingistä. *Aamulehti* mainitsee vasta valmistuneesta kappelista erityisesti sen rauhallisen ja hartautta herättävän sisätilan; korkean kupolin, josta kirkonkelloja muistuttavat suuret sähkölamput riippuvat, maalaukseen käytetyt pehmeät värit sekä onnistuneen ikkunasovituksen.²²

¹⁹ Leppänen 1994, 13. TTKLIA

²⁰ *Ylöjärven seurakunta - Hautausmaat*.

<http://www.kotisatama.net/fi/organisaatiot/paikka.php?organisaatioid=1&tyomuoto=&alatyomuoto=&paikka=Hautausmaat>. Viitattu 19.10.2010.

²¹ Silverhuth 1993, 11-20.

²² Silverhuth 1993, 49-52.

Kalevankankaan hautausmaan ensimmäisen aidan ja portin oli suunnitellut kaupunginarkkitehti F.L.Calonius. Kalevankankaan hautausmaan uusi, rautapalaneista tiilistä muurattu aita valmistui itäsivultaan vasta sotien jälkeen ja uusi, arkkitehti Bertel Strömmerin suunnittelema pääportti, johon korkokuvan on tehnyt Gunnar Finne, vuonna 1937.²³ Korkokuvan luonnoksen nimi oli ” Edesmenneiden vaellus enkelien saattamana ristin kirkkautta kohti ”²⁴

Kalevankankaan siunauskappelin yhteyteen valmistui krematorio vuonna 1967. Siunauskappelin uusi, pieni kappeli valmistui vuonna 1984, suunnittelijana arkkitehtitoimisto Antero Sirviö.²⁵ Kalevankankaan suureen kappeliin mahtuu 140 henkilöä, pieneen kappeliin 50 henkilöä²⁶. Pääsisäänkäynnistä vasemmalla on odotushuone, josta on pääsy kumpaankin kappelisaliin.

Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän Vatialan siunauskappeli on valmistunut vuonna 1960 ja sen on suunnitellut arkkitehti Viljo Revell (1910-1964). Vatialan siunauskappeli sijaitsee Kangasalan kunnan alueella, Vatialan hautausmaalla. Alueella on kaksi hautausmaata, perinteinen 1960-luvun henkeen suunniteltu sekä metsähautausmaa. Hautausmaa otettiin käyttöön vuonna 1961.²⁷

Maisemana on mäntykangas, johon kappelikokonaisuus eri tavoin avautuu. Rakennuksen pintojen piti alkuperäisidean mukaan olla betonia, mutta kappelien katot on jouduttu verhoilemaan kuparilla vesiteknisistä syistä. Rakennuksessa on kaksi kappelia. Suuri kappeli on poikkileikkausmuodoltaan paraabeli, joka toimii kuorirakenteena. Suuren kappelin kummallakin sivulla on vesiallas. Pieni kappeli on katettu suurilla palkeilla, jota tukevat pilarit ovat olennainen osa ulkoarkkitehtuuria.²⁸ Arkkitehti Revellin tavoitteena oli kappelia suunnitellessaan luoda yksinkertaisin, jopa askeettisin keinoin mäntymaisemaan soveltuva ja kappelin vakavuutta tehostava rakennus. Rakenteiden ja materiaalien valinta – teräsbetoni ja puu – sekä rakennuksen muotokieli tähtäävät juuri siihen. Kappelin sisääntulo on keskitetty yhteiseen odotushalliin, josta mennään kappelisaleihin. Poistuttaessa hautausmaalle käytetään kappelisalin pääovea,

²³ Silverhuth 1993, 21, 108-109.

²⁴ *Julkiset veistokset ja monumentit*. Tampereen kaupunki:
<http://www.tampere.fi/ekstrat/vapriikki/patsaat/finne.htm>. Viitattu 19.10.2010.

²⁵ Helin 1992, 55.

²⁶ *Kalevankankaan hautausmaa*. Tampereen ev.lut.seurakunnat:
<http://www.tampereenseurakunnat.fi/hautaus/hautausmaat/kalevankangas>. Viitattu 19.10.2010.

²⁷ Helin 1992, 103-104.

²⁸ Mukala 1999, 132.

koneellisesti toimivaa liukuovea. Kappelin kummassakin päässä on avopiha.²⁹ Vatialan siunauskappelin suureen kappeliin mahtuu 120 henkilöä ja pieneen kappeliin 60 henkilöä.³⁰

Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän Lamminpään hautausmaa otettiin käyttöön vuonna 1936. Lamminpään vanha siunauskappeli, Rauhanportti vihittiin käyttöönsä vuonna 1940. Se suunnitteli arkkitehti Bertel Strömmer. Nykyään Rauhanportti toimii Lamminpään seurakunnan kerhuhuoneena.³¹

Vuonna 1986 järjestettiin kutsukilpailu uudesta siunauskappelista. Arkkitehdit Ola Laiho, Mikko Pulkkinen ja Ilpo Raunio voittivat kilpailun ehdotuksellaan *Lux aeterna*. Voittanut ehdotus, joka asetettiin jatkotyön pohjaksi toteutui lähes sellaisenaan: ainoastaan vesiaiheesta, kappelin etualalle ehdotetusta altaasta, jouduttiin käytännön syistä luopumaan. Siunauskappeli valmistui vuonna 1990.³² Kappelin seinämateriaaleina on käytetty valkosementtiä ja lasitiiltä³³. Rakennuksessa on suuri ja pieni kappeli, joihin kuljetaan yhteisestä sisäänkäyntiaulasta. Suuressa kappelissa on tilaa 160 henkilölle ja pienessä kappelissa 40 henkilölle³⁴.

Kappelin torni ja levymäiseksi pinnaksi muotoiltu seinälinja jäsentävät kappelikokonaisuuden. Seinälevy aukkoineen ja torni ovat vinottain suhteessa toisiinsa. Sama diagonaalisuus toistuu kappelien ja aulan muotoilussa.³⁵

Kappeli sijoittuu keskeisesti, pääportiltaan alkavan, koko aluetta maisemallisesti hallitsevan ja kokoavan kuusikujan päätteeksi. Kappelirakennuksen muurilla on jatkettu kuusikujaa vihervyöhykekaistalle ja edelleen sen päätteenä olevalle mäelle. Muuri auttaa henkilöä orientoitumaan hautausmaalla ja erottaa kummankin kappelin ulkotiloineen toisiaan häiritsemättömäksi alueeksi. Uurnan luovutusta varten on erillinen pieni kappelitila. Tuhkaukseen ja säilytykseen tarvittavat tilat sijoittuvat alempaan, myös huoltoon tarkoitettuun kerrokseen. Rakennuksen pohjakerroksessa on myös krematorio.³⁶

²⁹ Ålander 1966, 102.

³⁰ *Vatialan hautausmaa*. Tampereen ev.lut.seurakunnat:
<http://www.tampereenseurakunnat.fi/hautaus/hautausmaat/vatiala>. Viitattu 20.10.2010.

³¹ *Lamminpään hautausmaa*. Tampereen ev.lut.seurakunnat:
<http://www.tampereenseurakunnat.fi/hautaus/hautausmaat/lamminpaa>. Viitattu 20.10.2010

³² Raunio 1995, 51.

³³ Helin 1992, 77.

³⁴ *Lamminpään hautausmaa*. Tampereen ev.lut.seurakunnat:
<http://www.tampereenseurakunnat.fi/hautaus/hautausmaat/lamminpaa>. Viitattu 20.10.2010.

³⁵ Mukala 1999, 159.

³⁶ Raunio 1995, 53

1.5 Akaan seurakunnan siunauskappelit

Akaa oli 1300-luvulla osa Sääksmäen suurta emäseurakuntaa. Akaan ensimmäinen puukirkko oli rakennettu 1400-luvulla ja ensimmäinen hautausmaa oli lunastettu seurakunnalle Toijalan kylän yhteismaasta. Kirkon paikasta ja vanhan hautausmaan sijainnista kertovat 1500-luvulta oleva kivisakasti, Viialan ja Konhon kartanoiden kammiohaudat ja vanhan hautausmaan rautaristit.

Vainajia haudattiin vielä 1700-luvun lopulle asti kirkkoon. Arvokkaimmat seurakunnan jäsenet saivat paikkansa juhlallisesti kuorissa, kun taas tavalliset kansalaiset lepäsivät kirkon lattian alla. Jotkut köyhemmät eivät päässeet lainkaan kirkkoon, vaan jäivät sen ulkopuolelle hautausmaalle, ja varattomat, joilla ei ollut maksaa hautapaikkaansa, kätettiin ”köyhien multiin” hautausmaan laitamille.³⁷

Keskellä Toijalan kylää sijaitseva hautausmaa alkoi seurakunnan väkiluvun lisääntyessä käydä ahtaaksi. Koska hautausmaa sijaitsi keskellä kylää, ei sitä voitu laajentaa mihinkään suuntaan. Seurakunta osti 1880-luvulla Sipilän talon noin 300 metriä kirkolta Sontulaan päin olevan maa-alueen hautausmaan paikaksi.³⁸

Toijalan uuden hautausmaan vanhan siunauskappelin on suunnitellut arkkitehti Gustaf Alfred Routio (1889-1984). Kappelin alakertaan tuli ruumiskellari ja leikkuuhuone. Yläkerran kappelisaliin mahtui noin sata henkeä. Kappeli vihittiin käyttöön joulukuussa 1927.³⁹ Kappelissa ei alkujaan ollut penkkejä. Ne hankittiin vasta vuonna 1938. Ilmari Wirkkala on laatinut suunnitelman kappelin alttariosaa varten vuonna 1953.⁴⁰ Vanha, kivirakenteinen siunauskappeli edustaa tyyliltään klassismia. Paikallislehti Akaan Seudussa vuonna 2010 kappelia luonnehditaan ”yhdeksi Akaan kauneimmista rakennuksista”⁴¹.

Akaan kirkkovaltuuston kokouksessa 26.2.1963 ehdotettiin, että vanha siunauskappeli purettaisiin uuden siunauskappelin rakentamisen myötä.⁴² Tähän ei kuitenkaan ryhdytty. Kirkkovaltuusto päätti järjestää uuden siunauskappelin suunnittelukilpailun kolmen arkkitehdin kesken. Kutsun kilpailuun saivat arkkitehdit Veikko Larkas, Elma ja Erik Lindroos ja Mikael

³⁷ Suvanto S. 1954, 341-343.

³⁸ Suvanto, P. 1954, 245.

³⁹ Favorin 2008, 146, 448.

⁴⁰ Vanhan kappelin piirustukset 1926-1953. Piirustuskokoelma. ASA.

⁴¹ Ahokas 2010, 13.

⁴² Kirkkovaltuuston pöytäkirja 26.2.1963. 5§. ASA.

Nordenswan. Kirkkovaltuusto päätyi kannattamaan arkkitehti Mikael Nordenswanin ehdotusta *Saatto* siunauskappelityön pohjaksi. Uusi siunauskappeli vihittiin käyttöön elokuussa 1965. Syksyllä 1988 rouva Ensi Karasuo lahjoitti Akaan seurakunnalle Venny Soldan-Brofeldtin noin vuonna 1917 valmistuneen signeerattoman maalauksen ”Jairuksen tyttären herättäminen”, joka asetettiin siunauskappelin sivuseinälle.⁴³ Toijalan uuden siunauskappelin sisätilan hallitsevin materiaali on tiili, ja kappelisalista avautuu näkymä avoimeen atriumpihaan, jonka viereisistä ovista arkku saatetaan hautausmaalle.

⁴³ Siunauskappelin piirustukset 1964-1999. Piirustuskokoelma. Pääpiirustukset. ASA.

KUVALUETTELO⁴⁴

- Kuva 1a Virtain uuden hautausmaan siunauskappeli (1902), suunnitellut arkkitehti Usko Nyström. Sijainti Lakarintie 21, Virrat. Valokuva Marja Laine 25.9.2009.
- Kuva 1b Virtain uuden hautausmaan siunauskappeli. Kuva kappelisalista. Valokuva Marja Laine 25.9.2009.
- Kuva 2a Virtain Killinkosken siunauskappeli (1949). Inkantie 11, Killinkoski. Valokuva Marja Laine 25.9.2009.
- Kuva 2b Virtain Killinkosken siunauskappeli. Kuva kappelisalista. Valokuva Marja Laine 25.9.2009.
- Kuva 3a Kurun Tammikankaan siunauskappeli (1904), suunnitellut puuseppä Kalle Nieminen. Sijainti Poikeluksentie 21, Kuru. Valokuva Marja Laine 21.9.2009.
- Kuva 3b Kurun Tammikankaan siunauskappeli. Kuva kappelisalista. Valokuva Marja Laine 21.9.2009.
- Kuva 4a Tampereen Kalevankankaan siunauskappeli (1914), suunnitelleet arkkitehdit W.G. Sjöström & E. Palmqvist. Sijainti Hautausmaankatu 5, Tampere. Valokuva Marja Laine 27.10.2009.
- Kuva 4b Tampereen Kalevankankaan siunauskappeli. Kuva suuresta kappelisalista. Valokuva Marja Laine 27.10.2009.
- Kuva 4c Tampereen Kalevankankaan siunauskappeli. Kuva pienestä kappelisalista. Suunnitellut arkkitehtitoimisto Antero Sirviö 1984. Valokuva Marja Laine 27.10.2009.
- Kuva 5a Tampereen Vatialan siunauskappeli (1960), suunnitellut arkkitehti Viljo Revell. Sijainti Kappelinkierto 3, Kangasala. Valokuva Marja Laine 4.11.2009.

⁴⁴https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26649/KUVAT_Wikipedia.pdf?sequence=17

- Kuva 5b Tampereen Vatialan siunauskappeli. Kuva suuresta kappelisalista. Valokuva Marja Laine 4.11.2009.
- Kuva 5c Tampereen Vatialan siunauskappeli. Näkymä ulkoa suureen kappelisaliin. Valokuva Marja Laine 4.11.2009.
- Kuva 5d Tampereen Vatialan siunauskappeli. Kuva pienestä kappelisalista. Valokuva Marja Laine 4.11.2009.
- Kuva 6a Tampereen Lamminpään siunauskappeli (1990), suunnitellut arkkitehtitoimisto O.Laiho, M.Pulkinen & I.Raunio, Sijainti Rauhantie 21, Tampere. Valokuva Marja Laine 11.11.2009.
- Kuva 6b Tampereen Lamminpään siunauskappeli. Kuva suuresta kappelisalista. Valokuva Marja Laine 11.11.2009.
- Kuva 6c Tampereen Lamminpään siunauskappeli. Kuva pienestä kappelisalista. Valokuva Marja Laine 11.11.2009.
- Kuva 7a Akaan Toijalan vanha siunauskappeli (1928), suunnitellut arkkitehti G.A.Routio. Sijainti Sontulantie/Jussintie 6, Toijala. Valokuva Marja Laine 16.9.2009.
- Kuva 7b Akaan Toijalan vanha siunauskappeli. Kuva kappelisalista. Valokuva Marja Laine 16.9.2009.
- Kuva 8a Akaan Toijalan uusi siunauskappeli (1965), suunnitellut arkkitehti Mikael Nordenswan. Sijainti Sontulantie/Jussintie 6, Toijala. Valokuva Marja Laine 16.9.2009.
- Kuva 8b Akaan Toijalan uusi siunauskappeli. Kuva kappelisalista. Valokuva Marja Laine 16.9.2009.
- Kuva 8c Akaan Toijalan uusi siunauskappeli. Kuva kappelisalista. Valokuva Marja Laine 16.9.2009.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Painamattomat lähteet

Akaan seurakunnan arkisto, Akaa (ASA).

Kirkkovaltuuston pöytäkirjat 1960-1970. C ba:2.

Siunauskappelin piirustukset 1964-1999. 2.7.7.42:1.

Piirustuskokoelma.

Pääpiirustukset.

Vanhan kappelin piirustukset 1926-1953. 2.7.7.43.

Piirustuskokoelma.

Pääpiirustukset.

Ilmari Wirkkalan alttarisuunnitelma vanhaa kappelia varten.

Jyväskylän yliopisto, taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, Jyväskylä (TAIKU).

Laine, Marja. 2011. *Siunauskappeli arkkitehtuurina ja tilakokemuksena*.

Taidehistorian pro gradu -tutkielma.

Tampereen hiippakunnan tuomiokapitulin arkisto, Tampere (TTKLIA).

Leppänen, Kristiina. 1994. *Kurun seurakunnan hautausmaat*.

Tampereen hiippakunnan tuomiokapitulin hautausmaatoimikunta.

Virtain seurakunnan arkisto (VSA), Virrat.

Piirustuskokoelma

Virtain siunauskappelin muutostyö 1978.

Painetut lähteet

Ahokas, Liisa. 2010. ”Arkkitehtuurin helmiä hautausmaalla”. *Akaan Seutu* 3.9.2010.

Asemalta Toijalan teille. Vanhan Akaan kuvia II (1996) Toim. Toijalan Taideyhdistys ry ja Akaa-Toijala Seura ry. Toijala: TS-Print.

Favorin, Martti. 2008. *Akaan historia, osa 3*. Hämeenlinna: Viestipaino Oy.

Gardberg, C. J. 2003. *Maan poveen. Suomen luterilaiset hautausmaat, kirkkomaat ja haudat*. Espoo: Schildts-kustannus.

Hallinto. Tampereen hiippakunnan www-sivut: <http://www.tampereenhiippakunta.fi/>. Viitattu 19.10.2010.

Helin, Martti. 1992. *Tampereen kirkot ja hautausmaat*. Tampere-Seuran julkaisuja. Tampere: Tammer-paino.

Hokkanen, Kari. 1979. *Vanhan Ruoveden historia, osa III:1. Virrat 1860-luvulta 1970-luvulle*. Virrat: Virtain kaupunki ja seurakunta.

Jokinen, Pentti. 1982. *Hämeenkyrön seurakunnan 200 vuotta 1792-1982*. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön seurakunta.

Julkiset veistokset ja monumentit. Tampereen kaupungin www-sivut: <http://www.tampere.fi/ekstrat/vapriikki/patsaat>. Viitattu 19.10.2010.

Kalevankankaan hautausmaa. Tampereen ev.lut. seurakuntien www-sivut: <http://www.tampereenseurakunnat.fi/hautaus/hautausmaat/kalevankangas>. Viitattu 19.10.2010.

Killinkosken historiaa. Killinkosken kyläyhdistys: <http://www.killinkoski.fi/historia.html>. Viitattu 18.10.2010.

Kivinen, Paula. 1982. *Tampereen jugend. Arkkitehtuuri – taideteollisuus*. Keuruu: Otava.

Kurun kirkon vaiheilta 1781-1981 (1981) Toim. Kurun seurakunnan historiatoimikunta.
Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

[KUVAT Wikipedia.pdf](#).

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26649/KUVAT_Wikipedia.pdf?sequence=17. viitattu 14.3.2011.

Lamminpään hautausmaa. Tampereen ev.lut. seurakuntien www-sivut:

<http://www.tampereenseurakunnat.fi/hautaus/hautausmaat/lamminpaa>. Viitattu 20.10.2010.

Mukala, Jorma. 1999. *Metso, Voima, Tuulensuu*. Tampereen arkkitehtuuria. Tampere-Seura ry.
Tampere: Kirjapaino Hermes.

Murtomäki, Irene. 2002. ”Uusi hautausmaa ja siunauskappeli valmistuivat sata vuotta sitten”.
Virtain Joulu. Virtain Seura ry. LC Virrat/Tarjanne. Mänttä: M-Print.

Pirkanmaa. Museoviraston www-sivut:

http://www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/maakunnat/fi_FL/Pirkanmaa/.

Viitattu 19.10.2010.

Rakennukset. Sastamalan seurakunnan www-sivut:

<http://www.sastamalanseurakunta.fi/seurakunta.htm>. Viitattu 19.10.2010.

Raunio, Ilpo. 1995. ”Lamminpään siunauskappeli”. *Arkkitehti 1/1995*. Helsinki: Suomen arkkitehtiliitto.

Rovastikunnat ja seurakunnat. Lapuan hiippakunnan www-sivut:

<http://www.lapuanhiippakunta.fi/index.php?p=rovastikunnat>. Viitattu 19.10.2010.

Silfverhuth, Voitto. 1993. *Kalevankangas. Elämän ja kuoleman kulttuuri Tampereen toisella hautausmaalla 1880-1990*. Tampere: Tampereen evankelis-luterilaiset seurakunnat.

Suvanto, Pekka. 1954. *Akaan historia, osa 2*. Vammalan Kirjapaino Oy.

Suvanto, Seppo. 1954. *Akaan historia, osa 1*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Usko Nyström. Museoviraston www-sivut:

<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3857>. Viitattu 18.10.2010.

Vatialan hautausmaa. Tampereen ev.lut. seurakuntien www-sivut:

<http://www.tampereenseurakunnat.fi/hautaus/hautausmaat/vatiala>. Viitattu 20.10.2010.

Ylöjärven seurakunta – hautausmaat.

<http://www.kotisatama.net/fi/organisaatiot/paikka.php?organisaatioid=1&tyomuoto=&alatyomuoto=&paikka=Hautausmaat>. Viitattu 19.10.2010.

Siunauskappeli. Wikipedia: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Siunauskappeli>. Viitattu 14.3.2011.

Wäre, Ritva. 1989. ”Arkkitehtuuri vuosisadan vaihteessa”. Teoksessa Salme Sarajas-Korte (toim.) *Ars. Suomen taide 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ålander, Kyösti (toim.) (1966) *Viljo Rewell. Rakennuksia ja suunnitelmia*. Helsinki: Otava.

